

Old Sillevoold

heemkundige vereniging

najaar 2004

ISSN: 1569-1365

Bestuur:

Eric Kunst:	Voorzitter
André Tangelder:	Secretaris
Anja Arendsen:	Penningmeester
Bernard Dorrestijn	
Leo Helmink	
Theo Koolenbrander	
Annie Raben	

Secretariaat:

André Tangelder
Prins Willem Alexanderstraat 5
7064 GH Silvolde
tel : 0315-32 75 90
email: secretaris@oldsillevold.nl

Penningmeester:

Anja Arendsen, Ulftseweg 30, 7064 BD Silvolde

bankrekening: 3591.84.375 Rabobank Silvolde
Girorekening: 7623162
t.n.v. Penningmeester Old Sillevold
email: penningmeester@oldsillevold.nl

Redactie-adres:

Ben Harbers, Thorbeckestraat 11, 7064 HC Silvolde

Lidmaatschap: contributie bedraagt € 11,50 per jaar

INTERNET: <http://www.oldsillevold.nl>

Jaargang 7, nummer 13

Voorwoord

Voor u ligt het jongste nummer van ons verenigingsblad. In de eerste bijdrage beschrijft Frans Winkels hoe Varsseveld, Silvolde en Terborg vroeger bestuurd werden en geeft hij tevens uitleg van allerlei benamingen van bestuurders en ambtenaren.

De tweede bijdrage betreft de letterlijke weergave van het oorlogsdagboek van de heer Harmelink Sr. In dit nummer kunt u lezen wat hij van oktober 1944 tot eind februari 1945 meemaakte; in het volgende nummer plaatsen we de rest van zijn verhaal. Op de soosavond van 22 maart komen we er nog weer op terug.

Veel leesplezier toegewenst!

Mededelingen;

Woensdag 12 januari Lezing met video-presentatie over kasteel Schuilenburg in samenwerking met de Oudheidkundige Vereniging Gemeente Gendringen
Aanvang 20.00 uur in het Grandcafé van Zorgcentrum de Schuylenburgh.

Maandag 14 februari Jaarvergadering bij Herberg Jan.
Aanvang 19.30 uur aansluitend vanaf 20.30 uur een lezing over zuivelfabriek 'de Eendracht' in Silvolde door Jos Lankveld.

Dinsdag 22 maart soosavond
Bernard Dorrestijn en Annie Raben vertellen over de laatste oorlogsdagen in Silvolde, 60 jaar geleden.
Bovenzaal café 't Centrum, aanvang 20.00 uur.

Enige gegevens over de Hoge Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde

door Frans Winkels te Tiel

Inleiding

Het grootste deel van de kerspelen Silvolde behoorde van (voor) 1315 tot 1809 tot de Hoge Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde. Slechts een uiterst klein stukje van dit kerkdorp viel, vanaf 1462, onder de Hoge Heerlijkheid Ligtenberg. Wat is een heerlijkheid eigenlijk? Wat voor heerlijkheden bestonden er en hoe waren ze georganiseerd? Op dit soort vragen, en dan toegespitst op de Hoge Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde, probeer ik hieronder antwoorden te geven.

1. *Trias Politica*

Tijdens de lessen Staatsinrichting leerden we dat het *overheidsgezag* in ons land bestaat uit drie *afzonderlijke* machten:

1. de *Wetgevende Macht* d.w.z. de macht om *wetten* te *maken*. Deze macht be-rust bij de Koning(in) en de Staten-Generaal (de 1e en 2e Kamer).
  2. De *Uitvoerende Macht* d.w.z. de macht om de *wetten* *uit* te *voeren*.. De Koning(in) en het Kabinet (de ministers) bezitten deze macht.
  3. De *Rechterlijke Macht* d.w.z. de macht om *wetsovertreders* te *straffen*. Deze macht is in handen van de Koning(in) en van de rechters die door de Koning(in) voor het leven worden benoemd.
- Voor de Franse Revolutie (1789-1795) waren deze drie machten (*trias politica*) nog niet (geheel) gescheiden. Alle (ongedeelde) macht lag toen in handen van één en soms in die van meerdere personen.

2. *Drie heerlijkheden in de gemeente Wisch*

Wie in een bepaald gebied het (ongedeelde) overheidsgezag bezat, werd *Heer* genoemd en het gebied

waarover die Heer die macht uitoefende *Heerlijkheid* of *Herscap*.

▪ Het gebied van de Heerlijkheid Wisch bestond in de periode vóór 1207-1330 uit het kasteel Borch en zijn naaste omgeving: een dijk, de huidige Hoofdstraat van Terborg, en De Heuven bij Etten. Dat klein gebiedje was een *eigen* (*allodiaal, vrij- of edeleigen*) goed van de familie Van Wisch, privé-bezit dus.

Er bestonden in de omgeving van Wisch nog een paar van zulke allodiale heerlijkheden, *bannerijen* geheten: *Anholt, Bergh, Bronkhorst* en *Keppel*. De Heren van die Heerlijkheden, de zogenaamde *bannerheren* of *baanritsen*, voelden zich ver verheven boven de Heren die hun Heerlijkheid in leen hielden (*feodale heerlijkheden*). Die 'onderheren' waren, in hun ogen, maar tweederangs figuren, knechten (*ministerialen*) van Heren.

▪ In 1315 wordt *Hendrik van Wisch*, de zoon van Heer Steven, Heer van Wisch, door Godfried van Heinsberg, Heer van Blankenberg, *beleend* met het overheidsgezag in de *kerspelen Varsseveld en Silvolde* als opvolger van *Hendrik II van Lohn* (1255-1316).

▪ In 1330 is Heer Hendrik, Heer van Wisch, niet alleen Heer van de Heerlijkheid Wisch maar ook van (feodale) Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde.

▪ *Omstreeks 1385* vererven beide heerlijkheden op *Dirk* en *Hendrik* van Wisch. Vanaf dat moment hebben steeds *twee Heren van Wisch* hun heerlijke rechten uitgeoefend over de beide heerlijkheden. Dus èn de Heerlijkheid Wisch èn de Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde waren vanaf + 1385 *tweeherig*.

▪ In 1419 krijgen de bewoners van de Terborg (bij de borg Wisch) *stadrechten*. De stedelijke regering wordt gevormd door een *richter* en *zeven schepenen*, waarvan er één als *burgemeester* met de stedelijke financiën wordt belast. De richter treedt op als vertegenwoordiger van de beide Heren. Het kwam later herhaaldelijk voor dat er twee richters, één namens elke Heer, in het stadje fungeerden. Samen met de schepenen vormden zij het gericht.

▪ In 1465 wordt een klein gedeelte van het de Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde aan die heerlijkheid onttrokken. Een bastaardzoon van Heer

Hendrik, Heer van Wisch, *Bernt van Wisch*, mag zich voortaan *Heer van de Ligtenberg* noemen.

De huidige Gemeente Wisch bestond dus *sinds 1465* uit drie Heerlijkheden:

- de (tweeherige) *Heerlijkheid Wisch*,
- de (tweeherige) *Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde*
- de *Heerlijkheid Ligtenberg*.

Wanneer een vrouw de heerlijke rechten bezat, dan werd zij *Vrouwe* genoemd: *Vrouwe van Wisch*, *Vrouwe van de Ligtenberg*, enz.

3. *Vernoeming*

Nu komen er in de archieven heel wat personen voor die wel Heer van Wisch worden genoemd maar niet het overheidsgezag over de Heerlijkheid Wisch bezaten. Uit de wijze van *vernoeming* kan men opmaken om men al dan niet van doen heeft met een Heer van Wisch die op dat moment ook daadwerkelijk de bestuursmacht bezit:

- *Heer* Hendrik van Wisch: een *telg* uit het *geslacht*, de *familie* Van Wisch die *ridder* is;
- Hendrik, *Heer* van Wisch: de *Heer* van de Heerlijkheid Wisch die *nog geen ridder* is;
- *Heer* Hendrik, *Heer* van Wisch: de *Heer* van de Heerlijkheid Wisch die *ridder* is.

Achter de titel 'Heer van Wisch' gaan tot 1541 leden van het geslacht Van Wisch schuil. Vervolgens gaan leden van andere families als Heer van Wisch optreden: Van Limburg Stirum, Van Nassau Siegen, enz.

4. *Hoge en Lage Heerlijkheden*

Afhankelijk van de omvang van de gezagsrechten die een Heer bezat, sprak men van een *Lage/Dagelijkse* en van een *Hoge* Heerlijkheid.

- Het gerecht in een *Lage Heerlijkheid* behandelde burgerlijke zaken als het registreren van verkoop- en transportakten, schuldbekentenissen (leningen), boedelscheidingen (*magescheiden*, *afgoedingen*), testamenten, voogdijstellingen e.d. Het deed *peindingen*

het in-beslag-nemen van goederen van iemand die zijn financiële verplichtingen niet nakwam - regelde de door het gerecht bevolen openbare verkopen, trad op als scheidsrechter in geschillen en berechtte misdrijven waarop een lage boete of *breuck* stond (afgeleid van 'breken': het breken van de wet). Veel van het huidige notariswerk werd dus voor 1800 gedaan door het gerecht.

▪ In een *Hoge Heerlijkheid*, ook wel genoemd *Vrije Heerlijkheid* of *Hoogheid*, was het gerecht ook bevoegd tot het uitspreken en ten uitvoer brengen van *lijfstraffen* d.w.z. straffen die '*aan lijf (leven) ofte lit (lichaamsdeel) gaan*' zoals *geselen, brandmerken, verbranden, wurgen, onthoofden en ophangen, het afhakken van een lichaamsdeel* of het opleggen van een ontterende straf als bijvoorbeeld *verbanning uit de heerlijkheid*. In Hoge Heerlijkheden was daarom altijd een *gesel- en wurgpaal, een galg* en een *rad*, de tekenen van een Hoge Heerlijkheid, aanwezig. Omdat tot de hoge jurisdictie het berechten van *halms misdaden* behoorde - feiten dus die met de dood bestraft konden worden - werd een Hoge Heerlijkheid ook wel een *Halsheerlijkheid* genoemd.

De drie eerdergenoemde heerlijkheden in de gemeente Wisch waren Hoge Heerlijkheden of Hoogheden of Vrije Heerlijkheden of Halsheerlijkheden.

De gerichtsplaats van de Hoge Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde lag *op de Galgenberg*, op de hoek Ulftseweg - Korenweg in Silvolde (in mijn jeugd nog een heuveltje van die naam tussen Kapper/Café Gries en de Korenweg) en die van de Ligtenberg lag *naast de Galgendijk* (nu: Lichtenberg) dicht bij de Oude Dinxperloseweg.

De gemeente Wisch kende voor 1800 dus drie rechtsgebieden:

- a. die voor de Stad en het Schependom (= De Heuven en de Borgse Rieten) van ter Borch.
- b. die voor de Hoge Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde (later meestal genoemd: het Ambt Wisch).
- c. die voor de Hoge Heerlijkheid Ligtenberg.

5. De organisatie van het Ambt Wisch

In het Ambt Wisch waren de volgende beambten werkzaam:

1. de drost, 2. de richter, 3. de scholt, 4. de keurnoten, 5. de advocaat-fiscaal, 6. de landschrijver en 7. de rotmeester. Omdat deze Heerlijkheid vanaf + 1385 tweeherig was, waren er vaak ook twee drosten, twee richters en twee advocaten-fiscaal in het Ambt Wisch werkzaam, één voor elke Heer.

5.1. De drost

Naast het woord *drost* komen de volgende benamingen voor deze functionaris voor: *drossart (drosset)*, *ambtman* en *officier*. Zijn taak was het om namens de Heer de Heerlijkheid te besturen. Dit hield het volgende in:

- als *hoofd van politie* spoort hij met de *schout (scholt, schultis, voogd)* van de kerspel Silvolde of met die van het kerspel Varsseveld wetsovertreders in het desbetreffende kerspel op.
- Hij houdt *toezicht op het gerecht*. Elk jaar, daags na Nieuwsjaardag, moet de *richter* voor de Heer of diens plaatsvervanger (de drost) verschijnen om te vernemen of hij in zijn ambt zal worden gehandhaafd.
- Vaak treedt de drost echter zelf als *rechter* op.
- Hij is *hoofd van de administratie*.
- Hij is *opperkerkmeester*: hij benoemt de Kerkmeesters en hoort hun rekeningen af.
- Hij is *opperarmenmeester*: hij benoemt de armenmeesters (*provisoren*) en hoort hun rekeningen af.
- Hij is *griffier van de lenen*.
- Hij is *oppermoeder*. Hij is de oppervoogd van de kinderen waarvan een of beide ouders zijn overleden. Hun belangen houdt hij in de gaten.
- Hij zorgt via de zogenaamde *drostendiensten* voor het onderhoud van de *gemene* (openbare, publieke) *wegen*. Elk huis en elke boerderij in de kerspel Silvolde moet daartoe iemand leveren met paard en wagen of '*mitter schuppen, seyssene of byle*', waarbij de drost '*die wyle die kost geven*'.
- Hij is *hoofd van het leger*. In tijd van oorlog roept hij alle *weerbare mannen* op en organiseert en leidt hij

de verdediging bij m.n. de *landweren*.
Kortom: hij managet het Ambt Wisch.

Bij zijn aanstelling ontvangt de drost van de Heer een *commissiebrief*, waarin zijn rechten - o.a. zijn salaris (1693: f 300,-; 1716: f 500,-) en talrijke emolumenten, 'extraatjes' - en plichten worden opgesomd, en legt hij in handen van de Heer de *eed van trouw* af.

Vaak woonde een van de drosten in het *drostenhuis* bij het kasteel Wisch.

Namen van drosten: Melchior van Wisch (1519), Adolf van Meverden (o.a.1547), Johan van Beloe (1577), Thomas Glauwe (tot + 1627), Willemer van Appeltorn (1627: drost;1641: drost und richter), Johan van Boecop (1641: drost und richter), Michaël van Hertem (o.a.1672), Poortman (o.a. 1683), Heinric Motzfeldt (1691: drossart ende richter), Frederik Willem van Motzfeldt, Cornelis van Steengracht (1764), J.H. Bøgel.

Het merkwaardige feit doet zich voor dat elke drost op eigen houtje, dus zonder zijn collega in de zaak te kennen, zaken kon afhandelen; elke drost was m.a.w. volledig bevoegd. Een enkele keer leidde dit tot een 'frictie' tussen de beide fungerende drosten.

5.2. De richter

In het Ambt Wisch trad òf de Heer zelf (o.a. in 1324 en in 1349) òf diens plaatsvervanger (*de drost*) als rechter (*iudex*) op òf men liet dit werk over aan een door de heer aangestelde en beëdigde ('*gesworen*') persoon: de *richter*. Soms waren er twee richters actief, voor elke Heer één, en soms (m.n. in de periode 1447-1549) maar één namens beide Heren. De richter had tot taak te *recht richten ind gichten... der gelijk to den undersaeten*.

Het gerecht bestond, zeker vanaf 1475, uit drie personen: de rechter en twee per jaar wisselende *gerichtslude*, *ceurnoten* genoemd.

Namen van richters: Alart van Ure (1329), Henrich van den Toerne (1396); Jacob Dalsche en Ghizebert Lansync (1402), Rhenierus Möcking (1635).

5.3. De ceurnoten

De beide, jaarlijks wisselende gerichtsheden, 'twie sitters', werden aanvankelijk gekozen ('ceur' komt van 'kiezen') uit de plaatselijk geërfden d.w.z. de eigenaren van volle hoeven in het desbetreffende rechtsgebied: boerderijen die als zodanig lang geleden op een lijst waren geplaatst. Later werden de ceurnoten aangesteld, terwijl soms ook wel een tweetal passanten deze rol kreeg toebedeeld.

5.4. De advocaat-fiscaal

In 1543 werd het gewest Gelre als laatste van de 17 Nederlandse Gewesten door Karel V 'veroverd'. Hij en zijn opvolger, Philips II, streefden ernaar om die gewesten tot een eenheid te brengen op zowel kerkelijk (nieuwe bisdommenindeling) als wereldlijk gebied: eenheid in bestuur en rechtspraak. Dat streven naar eenheid, waardoor de Heren der Heerlijkheden hun macht dreigden kwijt te raken, is de voornaamste oorzaak van de 80-Jarige Oorlog geworden. Karel V hervormde o.a. de rechtspraak. In de Nederlanden (de 17 gewesten) zou die voortaan op dezelfde manier plaatsvinden:

- met een aanklager, officier van justitie: de *advocaat-fiscaal*, een geschoold jurist, en
- niet langer volgens 'olde gewoonte', volgens rechtsregels zoals die in de loop der tijd in de verschillende heerlijkheden en steden waren ontstaan en gehanteerd werden, maar volgens dezelfde wetboeken, *het landrecht* genaamd. Die wetten, *plakkaten* genoemd, worden vanuit het gewest (provincie) steeds 'vernieuwd'. Het idee, dat bij veel mensen nog steeds leeft als zouden de Heren willekeurige straffen opleggen (naar de luim van de dag), blijkt uit allerlei stukken verwezen te moeten worden naar het rijk der fabelen. Er bestond rechtszekerheid ! En, hoger beroep was mogelijk !

5.5. De scholt (*schultis*, *voogd*)

In de Heerlijkheid Varsseveld en Silvolde (Ambt Wisch) waren twee *schultes* of *voogden* werkzaam. In elk van de beide kerspelen één. De scholt, ook wel voogd genoemd, had een aantal taken:

- hij was *opsporingsambtenaar*.
- Hij was ook *gerechtsbode*. Wanneer iemand voor het gerecht diende te verschijnen (*compareren*) dan werd de schultis met een schriftelijke oproep daartoe (*de wethe*) naar het huis van de desbetreffende persoon gestuurd. Daar aangekomen las hij dan de oproep voor 's *hoofd* voor (*insinueren*) en overhandigde hij vervolgens de gedaagde, diens echtgenoot/echtgenote, familielid of medebewoner de oproepingsbrief. Een van de eerste vragen die de rechter ter zitting aan de gedaagde altijd stelde, was of hij goed opgeroepen (*geciteerd*) was. Vaak moest de scholt onder ede verklaren dat en hoe hij de gedaagde had opgeroepen.

- Het ophalen en in verzekerde bewaring nemen van goederen van een gepeindigde. Wanneer na een groot aantal peindingen een schuld nog niet was voldaan, dan werden vaak de onroerende goederen zoals huisraad van de gepeindigde opgehaald en in verzekerde bewaring genomen. Werd de schuld dan binnen een bepaalde termijn nog niet voldaan, dan werden de spullen publiek geveild. Zo'n veiling werd in het kerspel zelf en in de omliggende kerkdorpen door de koster-schoolmeesters aan het einde van de zondagse kerkdienst bekendgemaakt en het opgelezene werd vervolgens op een bepaalde plaats opgehangen. In sommige perioden werd de scholt (voogd) bijgestaan door *onder-voogden*.

In de Silvoldse geschiedenis zien we o.a. de volgende scholten optreden: *Arend Terstege*, *Hendrik Elskamp* en *Hendrik Hüting*.

5.6. De *landschrijver*, *gerichtsschrijver*

De administratie van de Heerlijkheid (o.a. de verslagen van de rechtszaken) werd verzorgd door de *landschrijver*. Was er veel werk aan de winkel dan kreeg hij hulp van een *adjunct-landschrijver*. Dankzij hun

werk beschikken we nu over een paar meter Oud-Archief Wisch in het Gelders Archief te Arnhem (toegangsnummer 0209).

5.7. De rotmeester

De kerspel Silvolde was verdeeld in zeven wijken, *rotten* genaamd. Aan het hoofd van zo'n rot stond een *rotmeester*. Bij toebeurt moest iemand uit het rot deze functie vervullen. De rotmeester was a.h.w. de loopjongen van de drost. Hij moest berichten van de drost doorgeven aan de bewoners van het rot, allerlei gegevens over het rot aanleveren, enz.

Geraadpleegde literatuur:

1. Dalen, A.G. van: *Met het huis Ulft door de historie*. Ulft, 1974.
2. De Monté Verloren, J.P.H., Spruit, J.E.: *Hoofdpijnen uit de ontwikkeling der rechterlijke organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse omwenteling*. Deventer, 1982 6e druk.
3. Kolks, H.L.J.: *Met het oog op Silvolde*. Deel 1. Ulft, 1989 2e druk.
4. Kuijper, P.: *Varsseveld*. In: *Bijdragen en Mededelingen Gelre LXI* (1964) p.1-68.
5. Lensen, Leo, Heitling, Willy H.: *Tussen schandpaal en schavot*. Zutphen z.j.
6. Martens van Sevenhoven, A.H.: *Bijdrage tot de geschiedenis van de Heeren en de Heerlijkheid van Wisch*. In: *Bijdragen en Mededelingen Gelre XXXIII* (1930) p.79-97.
7. Schlüter, Dick: *Met den koorde of door het zwaard*. Oldenzaal 1994.
8. Ven van de, A.J.: *De drosten van Wisch*. In: *Verslagen en Mededelingen van de Vereniging tot uitgaaf der bronnen voor het Oud-Vaderlandsche Recht*. Den Haag, deel 8 p.195-218.
9. Voermans, L.A.G.A., Van Winter, J.M.: *Van baarzen, horens en karbonkels: het 'Nachleben' van Teisterbant in de veertiende eeuw*. In: *Feestbundel aangeboden aan*

prof. dr. D.P. Blok. Hilversum, 1990 p.343-356.

10. Vries, W. de, *Landweren in Gelderland naar de aantekeningen van wijlen Jhr. Mr. Th.H.F. van Riemsdijk*. In: Bijdragen en Mededelingen Gelre XLVI (1943) p.41-107.

11. Vries, W.: een groot aantal artikelen uit de jaren '50 over *De geschiedenis van het Rechterlijk Bestel in Gelderland* in: Bijdragen en Mededelingen Gelre.

12. Weber, E., *Landweren in Oost-Nederland*. Nederlandse Historiën. 15e jaargang no.4 (augustus 1981) p.48-50.

Gezocht;

Wie heeft er van de coöperatieve zuivelfabriek 'de Eendracht' in Silvolde kopieën of originelen van; jaarverslagen, circulaires, foto's, brieven e.d.

U kunt contact opnemen met Jos Lankveld,

tel. 0481-373 478, email; lankveld.josmg@planet.nl

Dagboek Silvolde 1944-1945 door G.Th.H.Harmelink

In 1919 vestigen de heer en mevrouw Harmelink-Kemper zich aan de Ulftseweg te Silvolde, waar ze een boek- en kantoorboekhandel openen. De heer Harmelink is afkomstig van de boerderij Abstege in De Heurne van Dinxperlo, mevrouw Harmelink-Kemper is een Breedenbroekse. Het echtpaar Harmelink heeft een zoon: Johan, de latere boekhandelaar. De Harmelinks behoren tot de N.H. gemeente te Silvolde; in de laatste jaren van de oorlog is de heer Harmelink koster van de N.H. kerk. Ongeveer tegenover hen aan de Ulftseweg wonen de uit Dinxperlo afkomstige dames Anna en Mina Colenbrander.

Op 7 oktober 1944, de dag van de bombardementen op Emmerik, is de heer Harmelink gestart met het bijhouden van een dagboek, welk dagboek de familie enkele jaren geleden aan Old Sillevold ten geschenke gaf!

Algemeen bekend is dat het de laatste oorlogswinter zo gemeen koud was. Bij voortdurend gemis van stroom en gebrek aan brandstof, was die strenge winter een extra gesel voor de bevolking. De heer Harmelink houdt de weersgesteldheid dan ook heel goed bij. 't Is opmerkelijk hoe goed hij op de hoogte is van de steden die gebombardeerd werden. Die informatie moet hij wel haast van Radio Oranje gehad hebben ..., van een achter gehouden toestel bij hem thuis of bij de burens... De tekst doet soms wat afstandelijk aan, maar dat heeft z'n reden! Als de schrijver z'n hart liet spreken ..., en 't geheel kwam in N.S.B.- of Duitse handen, dan kon dat fatale gevolgen hebben... Dus was voorzichtigheid geboden! Voor ons is het nu de kunst om 'tussen de regels te lezen!'

We laten hieronder de tekst in z'n geheel volgen.

Zaterdag 7 oktober 1944: Bombardementen op Emmerik.

Zondag 8 oktober: Stille dag.

Maandag 9 oktober: Regendag. Geen vliegers.

Dinsdag 10 oktober: Zeer veel Duitsers vertrekken naar Duitsland, met veel materiaal en zeven tijgertanks.

Woensdag 11 oktober: Veel tijgertanks, paarden enz. vertrekken, ook in de nacht van woensdag op donderdag.

Donderdag 12 oktober: Om half acht 's morgens luchtaanval op de Paasberg.

Vrijdag 13 oktober: Geweldig veel vervoer naar Duitsland, vooral in de namiddag.

Zaterdag 14 oktober: Zeer druk vervoer op deze dag, heen en weer naar Duitsland.

Zondag 15 oktober: Opnieuw druk verkeer, vooral voor kerktijd. Regenavond vanaf vijf uur.

Maandag 16 oktober: Veel druk vervoer. 's Middags veel regen. H. Wiggers hier.

Woensdag 18 oktober: Juffrouw De Bruin overleden.

Vrijdag 20 oktober: Rijwielen (alleen heren) inleveren. Later weer ingetrokken. Vluchtelingen aangekomen.

Zondag 22 oktober: Heilig Avondmaal. Luchtalarm. Gezongen Psalm 56:5,6 en Psalm 46:4,5,6. Mijn broer 's middags hier op bezoek. 's Avonds rustig. Hekwerk stuk gereden.

Maandag 23 oktober: 's Morgens heel veel vervoer van vluchtelingen uit Noord-Limburg en omgeving Nijmegen. Vierkante gaten gegraven. H. Wiggers hier. 's Avonds gelukkig rustig.

Dinsdag 24 oktober: Gaten gegraven voor Juffrouw Van den Berg. Schuilkelder gemaakt. Voor Mina het porselein bij ons kippenhok in de grond geborgen.

Woensdag 25 oktober: Naar Heideman in De Heurne. Geen stroom.

Vrijdag 27 oktober: Geen stroom en geen water, de hele dag.

Zaterdag 28 oktober: Melden, alle mannen van 16-60 jaar, van 2-6 uur.

Zondag 26 november: Mooi weer.

Maandag 27 november: Goed weer. Aardappelen gehaald bij G. Vriezen. In de nacht druk vervoer naar Duitsland.

Dinsdag 28 november: Slecht weer, zachte regendag. Veel vervoer van wagens met paarden.

Woensdag 29 november: Mooi weer.

Donderdag 30 november: Droog weer.

Vrijdag 1 december: Droog weer, maar koud. In de avond en 's nachts druk vervoer van paarden en wagens naar Duitsland.

Zaterdag 2 december: Regendag.

Zondag 3 december: Van zaterdag op zondag veel autovervoer van Duitsland naar Nederland. Ruw en slecht weer. Sinds 1864 niet zoveel regen in november. Ook in de nacht ruw weer.

Maandag 4 december: Zeer druk in de winkel en rumoerig in de lucht. Iets beter weer overdag. 's Avonds veel lichtkogels.

Woensdag 6 december: Om half elf huwelijksinzegening. Tamelijk goed weer. Veel vliegers 's avonds.

Donderdag 7 december: Den gehelen nacht regen, ook overdag en 's avonds.

Vrijdag 8 december: Droog weer, maar waterkoud.

Zaterdag 9 december: Koud en regenachtig op deze dag.

Zondag 10 december: Van zaterdag op zondag regen. Overdag droog, maar koud. 's Avonds weer regen.

Maandag 11 december: Des nachts storm en regen. Overdag droog, maar koud. 's Avonds weer regen.

Dinsdag 12 december: Den gehelen nacht regen, overdag ook triest en koud. 's Avonds weer regen.

Woensdag 13 december: Geen licht. Mistig, maar droog weer. Zeer rustige dag, geen vliegers.

Donderdag 14 december: 's Morgens mistig, verder droog weer den gehelen dag, ook 's avonds. Hanna en Diena hier geweest. Hout gehaald.

Vrijdag 15 december: Droog weer. Veel vliegers.

Zaterdag 16 december: Regenweer, bij gedeelten droog. Den gehelen avond regen.

Zondag 17 december: Den gehelen nacht regen, ook overdag regenachtig. Des nachts erg rumoerig.

Maandag 18 december: 's Nachts veel vliegtuigen. Luchtalarm. Lichtkogels. Den gehelen dag regen en donker weer.

Dinsdag 19 december: Anna en Mina geholpen met de zolder. Een echte mistige dag, verder droog weer.

Donderdag 21 december: Mistige dag, verder droog weer. 's Middags wat beter weer, 's avonds regen. Trouwdag van Gerrit Kranen.

Vrijdag 22 december: Droog weer deze dag. Anna en Mina inkwartiering.

Zaterdag 23 december: 's Nachts veel vervoer, ook overdag, van Duitsland naar hier. Koud, maar helder weer.

Zondag 24 december: Koud en vriezend weer.

Maandag 25 december: Eerste Kerstdag. Helder, vriezend weer.

Dinsdag 26 december: Helder, vriezend weer.

Woensdag 27 december: Vriezend weer.

Donderdag 28 december: Mistig en koud, vriezend weer.

Vrijdag 29 december: Koud en helder weer. Veel jagers en ook luchtalarm.

Zaterdag 30 december: Mistig weer. IJsregen, koud weer. Boter beschikbaar: half ons per persoon.

Zondag 31 december: Helder, vriezend weer. Veel vliegers in de lucht, ook 's avonds bij de

jaarwisseling. Veel lawaai en schieten om 12 uur door de Duitsers. De Führer spreekt.

Maandag 1 januari 1945: Helder, vriezend weer. Voor 't overige rustig.

Zondag 7 januari: Gretel van Loock hier.

Maandag 8 januari: Koud met sneeuwval. Pracht gezicht.

Dinsdag 9 januari: Koud en sneeuw, nog erger. Pracht gezicht!

Woensdag 9 januari: Koude, geen sneeuw. 's Avonds mistig.

Donderdag 11 januari: Zeer koud weer, tegen de avond sneeuw.

Vrijdag 12 januari: Dooi weer.

Zaterdag 13 januari: Dooi weer. Vuile boel op de weg, niets dan modder.

Zondag 14 januari: Koud, vriezend weer, helder. Veel vliegers in de lucht.

Maandag 15 januari: Koud en mistig weer, enkele sneeuwbuien.

Dinsdag 16 januari: Koud en vriezend weer, 's middags wat helderder. Vliegers in de lucht.

Woensdag 17 januari: Dooi weer, tegen de avond weer vriezend weer. Vuile boel op de weg.

Donderdag 18 januari: Koud en ruw weer op deze dag, ook 's nachts.

Vrijdag 19 januari: Koud en winderig weer, 's morgens sneeuw.

Zaterdag 20 januari: Koud en winderig, veel sneeuwval. Opnieuw vriezend. Drie pakjes verzonden met de auto van Heijming. Kosten: f 2. Naar Grashof te Rotterdam, Jansen te Utrecht en Van Dorp te Den Haag.

Zondag 21 januari: Koude dag, opnieuw sneeuw.

Maandag 22 januari: Koud, maar helder weer. Veel vliegtuigen deze dag.

Dinsdag 23 januari: Koud weer, helder. Zeer veel vliegtuigen. Vrouw Teerink overleden.

Woensdag 24 januari: Koud, vriezend weer, opnieuw sneeuw.

Donderdag 25 januari: Koud, vriezend weer. Militaire auto's vertrekken 's nachts naar Duitsland.

Vrijdag 26 januari: Hard gevroren deze nacht, 16 graden. Overdag ook koud. Naar Dinxperlo gelopen, tante Mina's verjaardag.

Zaterdag 27 januari: Deze nacht weer opnieuw sneeuwval. Koud en vriezend weer. 's Avonds weer sneeuwval.

Zondag 28 januari: 's Morgens weer sneeuw. Ds. Mooi hier gepreekt.

Maandag 29 januari: Koud en vriezend weer.

Dinsdag 30 januari: Koud en guur weer, veel sneeuwval.

Woensdag 31 januari: Eindelijk dooi weer, regen en mistig.

Donderdag 1 februari: In de morgen veel regen, de sneeuw bijna weg.

Vrijdag 2 februari: In de verte zwaar kanongebulder. In de voormiddag zware bombardementen op Wezel, Emmerik en Elten. Verder winderig, maar droog.

Zaterdag 3 februari: Droog weer. Veel vliegers.

Kanongebulder in de avond. Grote aanval op Dortmund.

Zondag 4 februari: Den gehelen dag regen. 's Middags kerk, daarna N.H. klooster. De hele dag geen stroom.

Maandag 5 februari: Regenachtig en mistig weer.

Dinsdag 6 februari: Droog en mooi weer. Zeer veel vliegeractiviteit.

Woensdag 7 februari: Regenachtige dag, echte trieste dag. Des avonds hevige bombardementen op Duitsland. Om tien uur Gretel van Loock vertrokken.

Donderdag 8 februari: Doorlopend zwaar artillerievuur.

's Avonds zwaar bombardement op Duitsland. Voor Kleef en Goch den gehelen nacht artillerievuur en

vliegtuigen, zware bombardementen. In Terborg villa Van Sassen getroffen, ook op andere plaatsen...

Vrijdag 9 februari: Deze dag weer regendag, tegen de avond droog. Daags rustig.

Zaterdag 10 februari: 's Nachts en in de voormiddag regen, 's middags helder weer. Veel vliegtuigen en kanongebulder. Twee dames uit Rotterdam hier.

Zondag 11 februari: Koud, maar droog weer. 's Nachts artillerievuur in Duitsland. Druk vervoer op de weg naar Duitsland. Pudding onder de toren van de Hervormde kerk, inmaakflessen in de kerk onder de kansel.

Maandag 12 februari: Den gehelen nacht regen.

Artillerievuur des nachts. Zwaar kanongebulder.

Dinsdag 13 februari: 's Morgens droog weer, 's middags en 's avonds regen. Artillerievuur 's avonds en de ganse nacht trommelvuur.

Woensdag 14 februari: Droog en helder weer. Zeer veel vliegtuigen de hele dag door. Luchtaanval op Dinxperlo en Bontebrug. Geen stroom.

Donderdag 15 februari: Droog weer, niet helder. Veel vervoer naar Duitsland, ook vrachtwagens met fietsen. Geen stroom de gehele dag. Johan voor 't eerst schansen.

Vrijdag 16 februari: 's Morgens eerst mistig, later helder en mooi weer. Zeer veel luchtactiviteit en zwaar kanongebulder. Tegen de avond trommelvuur.

Zaterdag 17 februari: Geen stroom. Den gansen dag mistig en tegen de avond regen. Veel vervoer naar Duitsland.

Zondag 18 februari: Mistig en regenachtig weer. 's Middags N.H. klooster. 's Avonds Cees Post hier gekomen. Juffr. Van den Berg bezocht en wandeling naar Terborg. Veel vervoer naar Duitsland.

Maandag 19 februari: Mistig, maar droog weer. Naar Dinxperlo en de Abstege in De Heurne. In De Heurne fietsenvordering, maar gelukkig is alles goed afgelopen. Veel vervoer naar Duitsland.

Dinsdag 20 februari: Trieste, regenachtige dag. 's Avonds weer wat beter. Veel vervoer aan de straat, ook soldaten, naar Duitsland.

Woensdag 21 februari: Droog en mooi weer. Veel vliegeractiviteit. Wed. Tieltjes op Seinhorst afgebrand. Bij Kastein bommen gegooid.

Donderdag 22 februari: Droog en helder weer. Veel vliegtuigen en bommenwerpers. Bij Anton Heideman in De Heurne bommen gegooid. Geen stroom.

Vrijdag 23 februari: Geen stroom. Twee kinderen van D. Kobes op Sinderen dodelijk getroffen. Donker en regenachtig weer. Geen vliegtuigen. Kapper Gries en Jan Albers opgehaald.

Zaterdag 24 februari: Geen stroom. Droog en mooi weer. Zeer veel luchtactiviteit. Beschieting villa van dokter Capetti en de pastorie in Ulft. In de avond weer veel vervoer van en naar Duitsland. In de verte artillerievuur.

de heemkundige vereniging "Old Sillevold"
dankt onderstaande bedrijven en organisaties
voor hun financiële ondersteuning.

AUTOBEDRIJF MAZDA TE KAAT

AUTOMOBIELBEDRIJF TEN HAVE

BOUWBEDRIJF LANKVELD

CVB BANK SILVOLDE

HECOSYS COMPUTERS

INSTROMET

JAARTSVELD WEGENBOUW BV

LOVINK TERBORG

NOTARISKANTOOR MUIJSERS

PAUL KLOMBERG ASSURANTIËN

RABOBANK GAANDEREN - SILVOLDE

WINKELHORST LEDERMODE